

határszélén, vaskapu állt.“ (IV. k. 768. l.). Tehát zár és kulcs választotta el egymástól Magyarországot és Erdélyt!

Szerény véleményünk szerint még egy ilyen részletekbe menő monographiában nincs helye annak, hogy egyik-másik helység leírásánál felsorolja annak jelenlegi utczáit, mint pl. Brédnél (III. 177.), Csizérnél (III. 239.) stb., — részint, mert az utcanevek folytonosan változnak, s másrészt, mert különösebb fontosságuk amúgy sincs, legalább is túlnyomó részüket illetőleg. Azt is szerettük volna, ha a községek és földesuraik kölcsönös viszonyát, mert általában véve ennek a viszonyoknak elmondása a helységek története, helylyel-közzel, jobban kidomborította volna; sokszor csak száraz, kronológiai felsorolását kapjuk a földesurak neveinek, vagy pedig rövid regestáit zálog, donationalis leveleiknek, a mennyiben azok a községgel valami vonatkozásban vannak. Így azután a vaskos kötetek unalmasakká válnak. Az sem ártott volna, ha a földesurak gyakori változásánál az okra is kiterjeszkedett volna; ez által esetleg néhány gazdaság- és jogtörténeti adalékot nyújtott volna; mint pl. *Csaholy* községnél, hol megemlíthette volna, hogy Csaholy és Csaholy Gáspár néhány más birtoka I. Ferdinánd adománya útján jutott Báthori András birtokába, azért, mert Csaholy Gáspár a sodomitaság miatt „in crimen infidelitatis“ esett.

A felsorolt néhány megjegyzésünkkel korántsem akarjuk a nagy munka értékét kisebbiteni, mely mindenesetre nagyobb lenne, ha szerző ítéleteiben önállóbb, s mások tekintélyéhez annyira ragaszkodó nem lett volna. Azonban így is elismerés illeti a szerzőt hatalmas monographiája újabb két kötetéért, melyet még kettő fog követni és befejezni a vm. családok történetéről.

Dr. Lukinich Imre.

Farkas Imre újabb versei.

Farkas Imre „Volt egyszer egy leány“ cz. újabb verskötetét rokonszenvvel fogadta a sajtó és a közönség is.

A történet maga nem új: az elvesztett kedves mindig szívfájdalmat okoz. A magára maradt szerelem pedig a legtöbbször ékes rímekben mondja el fájdalmát. Azután idővel s az önbizalom erősödésével tán begyógyúl a seb is. Az emlék persze megmarad és él: fájó öröm az. Öröm, mert ideig-óráig a lány szerelmet mutatott; fájdalom, mert vége lett. A keret tehát eléggé ismeretes: hűtlen leány, csalódott ifjú poéta.

Hogy ezt az ismeretes háttért szívnek-észnek tetszően valaki újra berajzolja, ahhoz valami megkapó szín, *eredetiség* kell. Ezt az eredetiséget, ezt az új színt nélkülözi a Farkas kötet. Nélkülözi pedig azért, mert az érzés, melyből dalai fakadtak, nem mély. Fáj-

dalmának kitörései, a hűtlenség miatt való vergődések hangja épen olyan, mint a keret: a régi. Megható s tetszetős valamennyi, de sehosem annyira erőteljes az író, hogy tanulmányaitól szabadúlni s hangulatát azoktól függetlenül kifejezni tudná. Prózának is száraz mindjárt az 1. cz. dal. S ezt mondhatni el a 7., 21. sz. dalokról s az Imádság, Két szív cz. mesékről is. Az említettekben különösen, de általában véve mindenütt hideg nyugalom nehezedik az író pennájára, mert jó nyelvérzéke nagyon vigyáz arra, hogy minden mondat, minden kifejezés csínnal s pallérozottan szóljon az olvasóhoz. Ez a tanultság mindenesetre érdem. Érdem kivált ma s kivált fiatal íróembertől. S azt gondolom, hogy a rokonszenves fogadásnak az érzés, a helyzet rokonszenves volta mellett épen ez a pallérozott, síma s nagy gonddal megművelt nyelvezet az oka. Annyi bizonyos, hogy — eltekintve a mértékelés gyöngéitől — a versek megjelenése, külseje fegyelmzettséget s jó nyelvérzéket mutat.

A tanulmányok hatása tehát 1. a dicséretre méltó nyelv, 2. az érzések féken tartása s ennek következtében szárazság. Van azonban hatása a versek tartalmi szerkezetére is. Ebben, a hol nem akar valami nehéz formában csillogót alkotni, sok művészetet érvényesít. De nagyon szereti a rövidre szabott s furfangos összeállítás s itt ázután többször nagyokat botlik. A 6., 8. sz. dalok, Ugy-e Jani?, Tragédia, Kivánság, Szerelem, vagy, mert a rövidségért mindent félrelökött, vagy, mert nagyon finom csattanót akart adni, torzszervezetek. Két alany van bennük: a lány s maga az író. De sokat, kelleténél többet mond a lányról is, magáról is. Más szóval az érzelem, a hangulat egysége tönkre van téve azzal, hogy azokat az előzményeket, a melyek benne bizonyos hangulatot keltettek, nem adja elő elég szabatosan; de tönkre van téve azzal, hogy az előzmények nem igyekeznek összeszaladni a csattanó mozzanat felé s kivált azzal, hogy a csattanó, a maga hangulata épen annyi szót vesz igénybe, mint az előkészítő rész. A szerkezetbeli fordulatosság s a rövidség nagy erénye Szaboleska régebbi költeményeinek. Csak-hogy ott oly művészettel van elhelyezve minden szó s előkészítve minden körülmény, hogy a hatásos fordulat merészsége — a legkönnyebb természetesség.

Ennek a hatásos fordulatnak szép példája a Szaboleska öngyilkosok cz. verse. Az van benne, hogy a tudósok az öngyilkost fölbonzolják s alaposan megvizsgálva következtetnek az öngyilkosság okára az agyból, a tüdőből stb. aprólékosabb jelenségből (szerintök aprólékos), csak a szívét nem vizsgálják meg. Erre az igazán mérész és szellemes fordulatú versre Farkas feleletet írt a két szícz.-ben. Hanem nincs köszönet benne. Az ő tudósa helyreüti a hibát. Csak a szívet vizsgálja. S a vizsgálat eredménye — hosszú próza s a mellett még egy kicsit naiv is, mert olyan visszakövetkeztetése-

ket, a milyeneket Farkas tesz, lehetetlenség valószínűnek venni. Szaboleskának erénye, a mit nem mond; Farkasnak meg épen ez a tévedése. Nincs nála költőiség.

Van azonban Farkasnak is két szép verse: a 18. sz. dal (igazi mély megfigyelésben a maga fájdalma) s a Madár cz. E két vers igazi gyöngy. Fájdalom, hogy társuk nem igen akad. A Hóvirág cz. dramolett is ismeretes romantikus szertelenség.

Mindent összevetve: Farkasban erősebb a tanulmány, mint a költői erő; több a sikerben a szorgalom s a fegyelmezettség, mint az eredmény.

A kötetet a debreczeni Csokonai-Kör adta ki.

Kristóf György.

KÜLÖNFÉLÉK.

Adalék Balassa Bálint életéhez. Az alább közlendő adaléknak az ad értéket, hogy a XVI. század e legkiválóbb irodalmi alakja életének egyik kevésbé ismert szakára vet világot, arra az időre, melyet bujdosásban töltött, 1589-től 1593-ig. Legújabb monografusa szerint adataink ez évekről szórványosak; még költészetében sem igen akadunk oly részletekre, melyekből életviszonyaira következtethetnénk, s így örömmel kell fogadnunk minden adatot, mely Balassa életének szóbanforgó korára vonatkozik.

Az adalék Balassának Zamoiski János lengyelországi kancellárhoz intézett sajátkezű levele, melyből látható, hogy Balassát még lengyelországi tartózkodása alatt is foglalkoztatta a törökök ellen való háboruszkodás, melyre Zamoiski felszólalásának engedve, hajlandó magyar zsoldosokat fogadni. A levél a következőképen szól:

„Illustrissime Domine, mihi observandissime. Perpetua servitia mea Vestrae Illustrissimae Dominationi commendo.

Antequam humanissimae Vestrae Illustrissimae Dominationis litterae a Magnifico Domino Francisco Vesselenio mihi redditae fuissent, iam et ab Illustrissimo Cardinali Bathoreo et Illustris. Palatino Lublinensi et ab hoc ipso Magnifico Domino Francisco Vesseleni *ad hoc bellum Turcicum* fueram invitatus, quibus etiam non modo animum meum ab hoc bello minime alienum esse ostenderam, verum etiam rationes proposueram, quibus stipendium cum mihi ipsi, tum vero iis, qui ex praesidiis Ungariae se ad me venturos operasque suas egregie navaturos fore, si quidem de stipendio certam, infallibilemque rationem inirem, polliciti fuerant, decerni cuperem. Ad quas meas propositiones cum responsum certum expecto, ecce